

Η «περίπτωση» EPT και η διάλυση της Δημόσιας Ραδιοτηλεόρασης στην Ευρώπη

Η «περίπτωση» EPT συμβολίζει την κατάρρευση των Θεσμών που καλούνται να προστατεύσουν και να εγγυηθούν ελάχιστα θεμελιώδη δικαιώματα στην εξάσκηση της ιδιότητας του πολίτη | EUROKINISSI/TATIANA ΜΠΟΛΑΡΗ

09.03.2015,

Συντάκτης: Κατερίνα Σαδικάκη*

Η «περίπτωση» EPT επιστρέφει στην κοινοβουλευτική δημόσια σφαίρα, ώστε να αποφασιστεί, δημοκρατικά, το νομικό πλαίσιο που θα διέπει την επαναλειτουργία της. Όμως το «πρόβλημα» EPT προέκυψε από την έλλειψη δημοκρατικότητας, τόσο στην παύση της λειτουργίας της όσο και στην αντικατάστασή της από έναν φορέα χωρίς τα βασικά στοιχεία ή αξίες του ζητούμενου δημόσιου χαρακτήρα. Η «περίπτωση» EPT συμβολίζει την κατάρρευση των Θεσμών που καλούνται να προστατεύσουν και να εγγυηθούν ελάχιστα θεμελιώδη δικαιώματα στην εξάσκηση της ιδιότητας του πολίτη.

Στην Ελλάδα η κατάρρευση συντελέστηκε με βίαιο και ραγδαίο τρόπο και στην περίπτωση EPT αντικαθρεφτίστηκαν αντιδημοκρατικές ιδεολογικές τοποθετήσεις και μίσος ενάντια στην πολυφωνία, την κριτική και ό,τι δεν είναι γερά ελεγχόμενο από ιδιωτικά και πολιτικά συμφέροντα. Σε πολλά μέρη της Ευρώπης, όμως, η εικόνα φανερώνει με ψηφιδωτό τρόπο τι ακριβώς επιφυλάσσει το μέλλον για τις δημόσιες ραδιοτηλεοράσεις. Η αφορμή της οικονομικής κρίσης έχει χρωματίσει τις πολιτικές ευρωπαϊκών κυβερνήσεων, αλλά τα κίνητρα δεν είναι πάντα η διάσωση του δημόσιου μέσου.

Η τηλεόραση της Βαλένθια στην Ισπανία είχε την ίδια μοίρα και, μολονότι πρόκειται για έναν περιφερειακό, αλλά σημαντικό σταθμό, το κλείσιμό της δεν είναι του ίδιου μεγέθους με την EPT. Στην Πορτογαλία, η σταδιακή διάσπαση της δημόσιας ΡΤ πραγματοποιείται, με σκοπό να παραχωρηθούν οι παραγωγές πολιτισμικού περιεχομένου και ψυχαγωγίας στον ιδιωτικό τομέα, που ελέγχει τα καλωδιακά και ψηφιακά συστήματα μετάδοσης, συμπεριλαμβανομένων σταδιακά και των οπτικοακουστικών αρχείων.

Το «όραμα» της νέας, «μοντέρνας» λιτής δημόσιας ΡΤ θα είναι ένας σκελετός ειδησεογραφικών εκπομπών –γιατί σωστή δημοσιογραφία απαιτεί χρηματοδότηση και δεν αποφέρει άμεσα κέρδη, με τον τρόπο που αποφέρει το ψυχαγωγικό πρόγραμμα. Οι αλλαγές αυτές στην τηλεόραση της Πορτογαλίας δεν είναι κάτι καινούργιο, αλλά μια μακρόχρονη προσπάθεια αποδυνάμωσης και ακόμα κατάργησής της και βασίζονται στην ιδιωτικοποίηση λειτουργιών της RTP, την οικονομική διαχείριση στα χέρια του κράτους και την κατάργηση σταθερών εργασιακών συμβολαίων. Οι συζητήσεις μου με δημοσιογράφους και ανθρώπους των τεχνών συγκλίνουν στο ότι επικρατεί ένα κλίμα φόβου οικονομικής καταστροφής για όσους τολμούν να εκφράσουν κριτική στα σχέδια αυτά. Κάποιοι από όσους μου μίλησαν βιώνουν την εκδικητικότητα του συστήματος.

Η φλαμανδική τηλεόραση VRT αναγκάστηκε να ιδιωτικοποιήσει την ψηφιοποίηση των αρχείων της και με αυτόν τον τρόπο να δώσει μέρος της κυριαρχίας της σε ιδιωτική εταιρεία. Συνδυασμένη αυτή η εξέλιξη με τη δραστική μείωση προσωπικού και την πρόσθετη επιβάρυνση να καλύψει 75% της παραγωγής με λιγότερο προσωπικό, καθώς και τη χρηματοδότησή της μέσω του κρατικού μηχανισμού δημιουργούν ιδιαίτερα σημεία πίεσης. Η ολλανδική δημόσια ραδιοτηλεόραση NPO, υπό τη δικαιολογία της λιτότητας, βίωσε το κλείσιμο 13 σταθμών μέχρι φέτος από το 2011, έχοντας φέρει πλήγμα μείωσης του προϋπολογισμού της κατά το ένα τρίτο.

Το Ισραήλ ακολούθησε στα χνάρια της EPT, τον Μάιο 2014, πρώτα καταργώντας τη δημόσια χρηματοδότηση μέσω του φόρου τηλεόρασης κι έπειτα ανακοινώνοντας το κλείσιμο της Ισραηλινής Ραδιοτηλεοπτικής Αρχής. Σε ανακοίνωσή του, ο πρωθυπουργός του Ισραήλ, Μπ. Νετανιάχου, δήλωσε ότι τα «σώματα είχαν γίνει αφεντικά». Οι δηλώσεις αυτές αποκάλυπτης μεροληψίας ενάντια σε νόμιμα όργανα και ιδεολογίες ηχούν και στον λόγο του τέως πρωθυπουργού Σαμαρά, όταν αναφερόταν στους εργαζόμενους της EPT ως «αριστερούς». Τα πολιτικά και οικονομικά κίνητρα πίσω από τις διάφορες μεθόδους αποδυνάμωσης των δημόσιων ραδιοτηλεοράσεων στην Ευρώπη και αλλού δείχνουν ένα ανησυχητικό φαινόμενο συστημικής καταστροφής δημοσίων χώρων επικοινωνίας.

Σημαντικές πτυχές της επαναλειτουργίας της EPT πηγάζουν από τη γνώση μας των βιωμάτων άλλων φορέων. Πρώτιστα, η παραγωγή και διεύθυνση περιεχομένου πρέπει να παραμείνει στα χέρια της EPT ως φορέας προστασίας πολιτισμικής κληρονομιάς και πολιτισμικού γίγνεσθαι. Η αυτόνομη παραγωγή πολιτισμικού προγράμματος, η επανένταξη των οπτικοακουστικών αρχείων υπό τη διεύθυνση της EPT, η συνέχεια σταθερών εργασιακών συμβολαίων και η χρηματοδότησή της από κοινό χαμηλό φόρο με σκοπό την αυτόνομη οικονομική διαχείριση, είναι τα βασικά μαθήματα που λαμβάνουμε από τη μοίρα άλλων δημόσιων ραδιοτηλεοράσεων.

Όλα αυτά αποτελούν τα δομικά αναγκαία χαρακτηριστικά που οφείλει να έχει η ΕΡΤ. Αλλά όχι τα μόνα. Το ελληνικό κράτος οφείλει να στηρίξει το άνοιγμα που συνετέλεσαν η τηλεόραση της Θεσσαλονίκης ΕΡΤ3 και τα ραδιόφωνα σε Αθήνα και όλη την Ελλάδα. Συμβούλια πολιτών και ειδικών έχουν μια ειδική θέση στο να καταστήσουν στην πράξη την ΕΡΤ δημοκρατικά υπόλογη στην κοινωνία –και όχι στον λαϊκισμό ή τη δημαγωγία.

Με βάση αυτά τα στοιχεία, η τωρινή προσπάθεια θεσμοθέτησης μιας ανεξάρτητης, φερέγγυας και περήφανης δημόσιας ραδιοτηλεόρασης είναι ακόμα πιο σημαντική. Δεν πρόκειται απλώς πλέον για την επαναλειτουργία ενός εθνικού μέσου, αλλά για ένα παραδειγματικό μήνυμα που αφορά το μέλλον των χώρων έκφρασης και πολιτισμού που πρέπει να ανήκουν στους πολίτες.

* καθηγήτρια Διακυβέρνησης των ΜΜΕ στο Ινστιτούτο Επικοινωνίας, Πανεπιστήμιο της Βιέννης

<http://www.efsyn.gr/arthro/i-periptosi-ert-kai-i-dialysi-tis-dimosias-radiotileorasis-stin-eyropi>